

YASHIL IQTISODIYOT VA YASHIL ENERGETIKANING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI

Saidov Suhrob

QarDu, iqtisodiyot kafedrası o'qituvchisi.

Annotasiya: *Yashil iqtisodiyot va yashil energetika bugungi kunda barqaror rivojlanishning asosiy ustunlari hisoblanadi. Bu yo'nalishlar global iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda, atrof-muhitni himoya qilishda va resurslardan oqilona foydalanishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yashil iqtisodiyot va energetika sohasidagi rivojlanish kelajak avlodlar uchun toza va barqaror muhitni ta'minlash imkononi beradi.*

Аннотация: *Сегодня зеленая экономика и зеленая энергетика являются основными столпами устойчивого развития. Эти аспекты имеют большое значение в борьбе с глобальным изменением климата, в защите окружающей среды и в рациональном использовании ресурсов. Развитие в области зеленой экономики и энергии – это будущее, позволяет обеспечить чистую и устойчивую окружающую среду для поколений.*

Abstract: *Today, green economy and green energy are the main pillars of sustainable development. These aspects are of great importance in the fight against global climate change, in protecting the environment and in the rational use of resources. Development in the field of green economy and energy is the future. allows to ensure a clean and sustainable environment for generations*

Kalit so'zlar: *Yashil iqtisodiyot, Yashil energetika, tabiiy resurslar, atrof-muhit, energiya manbalari, smaradorlik, qayta ishlanadigan energiya*

Ключевые слова: *Зеленая экономика, Зеленая энергия, природные ресурсы, окружающая среда, источники энергии, устойчивость, возобновляемые источники энергии.*

Key words: *Green economy, Green energy, natural resources, environment, energy sources, sustainability, renewable energy*

Kirish: Bugungi kunda mamlakatimizda rivojlanish tobora keskin ko'rsatgichda o'sib bormoqda, biroq rivojlanish bilan bir qatorda iqtisodiy muammolar va tabiatga yashab turgan atrof muhitga zararsiz rivojlanmoqda deya olmaymiz. Mamlakatimiz zimmasida 2030-yilgacha iqtisodiyotni barqarorlashtirish va atrof muhitni asrash borasida strategiya ishlab chiqilgan va bu iqtisodiyotni yashillashtirish va ijtimoiy hamda iqtisodiy sohalarni barqaror rivojlanishidagi muhim va murakkab komponent bo'lib xizmat qilmoqda. Jamiyat va aholi turmush tarzi yaxshilanishi iqtisodiy resurslardan unumli va minimal ko'rsatgichlarda foydalanish bu atrof muhitga zarar yetkazmasdan rivojlanishning asosiy maqsadi bo'lib xizmat qiladi. biroq bugungi zamonaviy hayot tarzi, iqtisodiy ne'matlarni haddan tashqari ko'p sarflash ekologik zarar keltirmasdan qolmaydi. Yashil iqtisodiyot va yashil energetika bugungi kundagi keskin iqlim o'zgarishini oldini oladi va

keying avlodlar uchun zaxira resurs Manbai sifatida strategik muqbil yo'nalish hisoblanadi. Mamlakat barqaror rivojlanishi uchun undagi har bir jabha qaysiki ijtimoiy, iqtisodiy va boshqa asosiy sohalar birgalikda bosqichma bosqich rivojlanishi zarur. Mamlakatimizda "yashil iqtisodiyot" asosida barqaror rivojlanishni ta'minlashda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tomonidan 2019 yil 4 oktyabrda tasdiqlangan "2019-2030 yillarda O'zbekiston Respublikasini "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasi" muhim dasturiy amal hisoblanadi. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning muhim vazifalari qatoriga iqtisodiyotning energiya samaradorligini oshirish va tabiiy resurslarni oqilona iste'mol qilish kiradi Ushbu belgilangan maqsadli indekatorlarga texnologiyalarni modernizatsiya qilish va moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish orqali erishiladi.

Tadqiqotlar metodologiyasi

Tadqiqotni olib borishda analiz va sintez usullaridan, tizimli va majmuaviy yondashuv usullaridan foydalanilgan.

Mavzuga doir adabiyotlar sharhi

Bugungi rivojlanish davrida yashayotgan insonlar atrof-muhitga anacha befarq, sababi, zamonaviy hayot va yangi texnologiyalar insonlarning kundalik yumushlari umuman olgan hayot tarzini yengillashtirmoqda, biroq jarayon zararsiz amalga oshoyotgani yuq. Atrof-muhit va tabiiy energiyaning sarfi ancha ko'paygan, bu insonlarni o'rab turgan tabiatga zarar keltiradi va yana kelajak avlodga zaxira resurslarini yetib boorish darajasini pasaytiradi. Umuman olganda har bir inson o'z sog'lig'i uchun befarq bo'lmasligi va ekomadaniyatini shakllantirishi zarur. Ekoma'daniyat bu insonlarning atrof-mihitga bo'lgan munosabati harakatlari, bilimlari. Ekoma'daniyat shakllantitlmasa atrof-muhit, havo, atmosfera ifloslanadi. Oqibatda insonlar uchun va kelajak avlod uchun bir qancha zararlarni keltirib chiqaradi. Masalan nafas yo'li kasalliklari qaysiki, inson hayotiga zarar keltiradigan jiddiy kasalliklar bilan kasallanganlar soni ko'payadi va mamlakat aholisining sog'liq darajasi tushib ketishini ko'zatisimiz mumkin. Bu degani ijtimoiy sohaga sezilarli ko'rsatkichdagi pasayishni ko'rishimiz mumkin. Bu mamlakat yonida turgan dolzarb muammo ya'ni barqaror rivojlanish jarayoni bo'lmasa yashil iqtisodiyotga o'tish jarayoni ham ancha sekinlashadi. Barqaror rivojlanish bu jamiyatning iqtisodiy ijtimoiy va ekologik ehtiyojlarini muvozanatli tarzda qondirishga qaratilgan rivojlanish konsepsiyasi bo'lib hozirgi avlodlarning ehtiyojlarini qondirish imkoniyatlarini xavf ostiga qo'ymaslikni ta'minlaydi.

"Yashil iqtisodiyot" konsepsiyasining maqsadi barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash va investitsiyalar faolligini oshirish, atrof muhit muhofazasi va ijtimoiy integratsiya sifatini yaxshilash hisoblanadil. Ushbu maqsadga erishish uchun davlat va xususiy investitsiyalarni barqaror rivojlanishning ekologik va ijtimoiy omillariga keng miqyosda yo'naltirish zarur bo'ladi.[

1]

Jamiatda asta-sekinlik bilan tabiiy resurslarni reaksiya va ilmiy tadqiqot maqsadlari uchun asrab qolish zaruriyati to'g'risidagi g'oyalar kelajak avlod oldida ekologik

ma'sulyatga asoslangan konsepsiyalar shakllanishiga olib keldi. Ushbu g'oyalarning amaliyotga tatbiqi barqaror rivojlanishni ta'minlash orqali hal etilishi zarur. Barqaror rivojlanish deyilganda, aholi ehtiyojlarini to'la qondiridsh imkoniyatlarini esa xavf ostiga qo'ymaslikka asoslangan rivojlanish tushuniladi. Barqaror rivojlanishni "ijtimoiy", "iqtisodiy", "ekologik" uchlikning o'zaro bog'lig'likda rivojlanishga asoslangan sinergetik samara hisobidan taraqqiy etadigan jarayon sifatida tasavvur etish mumkin. Barqaror rivojlanishni ta'minlashdagi iqtisodiy yondashuv cheklangan resurslardan oqilona foydalanishni nazarda tutadi. Ijtimoiy yondashuv global miqyosda ijtimoiy barqarorlik va ma'daniy xilma-xillikni ta'minlashga yunaltirilgan bo'ladi. Ekologik yondashuv esa har qanday ekologik tizimlarning normal faoliyat yuritishini ta'minlashga xizmat qilishi zarur bo'ladi.[2]

"Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayoni har bir mamlakat uchun alohida ahamiyat kash etib, tabiiy kapital, inson kapitali va mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasiga kabi xususiyatlarga bevosita bog'liq holda roy beradi. Shu sababli, o'tish jarayoni uchun qulay (huquqiy infratuzilma, rag'batlantiruvchi omillar va h.k.) muhit yaratish zarur. Agar milliy darajada qo'llanilayotgan rag'batlantiruvchi omillar, jumladan, investitsiyalar va davlat xaridlari "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishga yo'naltirilsa, iqtisodiy tizimni "yashillashtirish" jarayoni yanada faollashadi.[1]

Yashil energetikaning jahon miqyosidagi o'rni, mlakatlardagi tajribalariva yo'nalishlari.

Bugungi kunda global darajada barqaror rivojlanishning asosiy yo'nalishlaridan biri sifatida yashil energetika e'tirof etilmoqda. Bu soha qayta tiklanadigan energiya manbalaridan (quyosh, shamol, gidroenergetika, geotermal va biomassa) foydalanishni anglatadi va atrof-muhitni himoya qilishga qaratilgan. Quyida yashil energetikaning jahon miqyosidagi o'rni, mamlakatlardagi tajribalari va yo'nalishlari yoritib beriladi

- Germaniya: "Energiewende" (energetika transformatsiyasi) dasturi orqali Germaniya yashil energetikaga faol o'tmoqda. Shundan kelib chiqib bilishimiz mumkinki, Germaniya mamlakatida shamol energiyasiga katta e'tibor qaratilmoqda.
- Daniya: Shamol energetikasi sohasida dunyoda yetakchi davlatlardan biri sifatida o'rin olgan. Mamlakat elektr energiyasining katta qismini shamol parklari orqali ishlab chiqadi.
- AQSH: Bu mamlakatda quyosh va shamol energetikasiga yirik investitsiyalarni kiritilayotganini yaqqol ko'rishimiz mumkin. Misol sifatida Kaliforniya shtati yashil energetika sohasida yatakchu bo'lib, quyosh panellari va energiya saqlash texnika-va texnologiyalarini mamlakat bo'lab keng miqyosda joriy etmoqda.
- Xitoy: Xitoy mamlakati eng yirik yashil energiya ishlab chiqaruvchisi va investorlaridan biriligini mamlakatlar orqasida ko'rishimiz mumkin. Quyosh panellari va shamol trubinalarini ishlab chiqarishda ham global yetakchilik qiladi.

- O'zbekiston: So'nggi yillarda O'zbekistonda quyosh va shamol energetikasini rivojlantirishga katta e'tbor qaratilmoqda. Hukumat yirik quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish loyihalarini amalga oshirmoqda.

- Hindiston: Bu mamlakat dunyoda qayta tiklanadigan energiya sohasida yetakchi bo'lishni maqsad qilgan. Masalan quyosh energetikasiga Hindiston katta mablag' you'naltirmoqda. Rejashtan shtatidagi Quyosh energetikasi parki dunyodagi eng yiriklaridan biridir. Xalqaro Quyosh alyansi (ISA) Hindiston ushbu alyansni tashkil etib, global darajada quyosh energetikasini rivojlantirishda yetakchilik qilmoqda.

- Braziliya: Gidroenergetika sohasida Braziliya elektr energiyasining 60% dan ortig'ini gidroelektr stansiyalari orqali ishlab chiqaradi. Bu mamlakatning geografik joylashuvi gidroenergetika uchun qulaydir. Undan tashqari qand lavlagi va shakarqamishdan ishlab chiqarilgan bioyoqilg'i Braziliyada transport uchun keng qo'llaniladi.

- Norvegiya: Toza energiya modeli sifatida Norvegiyada elektr energiyasining 95% dan ortig'ini gidroelektr stansiyalari orqali ta'minlanadi. Undan tashqari dunyoda elektr avtomobillar soni bo'yicha yetakchi davlatdir, va hukumat ushbu sohani subsidiya orqali rag'batlantiradi.

- Avstraliya: Avstraliya quyosh energiyasini o'zlashtirish bo'yicha yetakchi davlatlardan biri hisoblanadi. Mamlakatning keng bo'sh hududlari va quyoshli iqlimi quyosh va shamol energetikasiga katta omkoniylar yaratadi. Tesla tomonidan qurilgan dunyodagi eng katta batareya saqlash tizimi Janubiy Avstraliyada joylashgan.

Har bir mamlakatning yashil energetika sohasidagi tajribalari o'zining tabiiy, iqtisodiy va ijtimoiy imkoniyatlariga asoslangan. Ushbu tajribalar xalqaro hamkorlik va innovatsion texnologiyalar orqali butun dunyo bo'ylab barqaror rivojlanishga katta hissa qo'shmoqda.

Xulosa va takliflar

Har bir davlat o'zining tabiiy resurslari va geografik imkoniyatlarini hisobga olgan holda yashil energetikaga oid milliy strategiyalar ishlab chiqishi lozim. Yashil energetika sohasida ilmiy tadqiqotlarga sarmoya kiritish, yangi texnologiyalarni rivojlantirish va ular ishlab chiqarilishini rag'batlantirish zarur. Yashil energetika loyihalariga investitsiyalarni jalb qilish uchun davlat-xususiy sheriklik modellarini keng qo'llash. Xalqaro tashkilotlar, jumladan, Xalqaro Energetika Agentligi (IEA), Xalqaro Quyosh Alyansi (ISA) va BMTning Barqaror rivojlanish dasturlari doirasida yanada yaqin hamkorlik qilish. Kam rivojlangan davlatlarga yashil energetikaga o'tishda texnik va moliyaviy ko'mak ko'rsatish. Qayta tiklanadigan energiya manbalarining ahamiyati haqida aholiga tushuntirish, ularni yashil texnologiyalardan foydalanishga rag'batlantirish.

Yashil energetika bugungi kunda jahon miqyosida iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish va barqaror rivojlanishni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish atmosferaga zararli chiqindilarni

kamaytirib, global isishni sekinlashtiradi, energiya xavfsizligini ta'minlaydi va iqtisodiy o'sishga xizmat qiladi. Ko'plab mamlakatlar bu yo'nalishda muhim yutuqlarga erishmoqda. Masalan, Germaniya va Daniya shamol energetikasida, Hindiston quyosh energiyasida, Norvegiya gidroenergetika va elektr transport sohasida yetakchi. Bunda har bir mamlakat o'zining tabiiy, iqtisodiy va texnologik imkoniyatlariga mos yondashuvni qo'llagan.

Mamlakatlarning bu boradagi muvaffaqiyatlari ko'rsatadiki, yashil energetikani rivojlantirish uchun strategik rejalashtirish, texnologik innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlash va moliyaviy mexanizmlarni takomillashtirish zarur. Xalqaro hamkorlik va tajriba almashish, kam rivojlangan davlatlarga texnik va moliyaviy yordam ko'rsatish orqali global darajada yashil energetikaga o'tishni jadallashtirish mumkin.

Bundan tashqari, aholi o'rtasida tushuntirish ishlari olib borish, xususiy sektorni investitsiyalar kiritishga rag'batlantirish va energiya samaradorligini oshirish muhim yo'nalishlardir. Ta'lim tizimida yashil energetika sohasida mutaxassislar tayyorlashga aloqia e'tibor qaratish lozim. Xulosa qilib aytganda, yashil energetikaga o'tish - nafaqat ekologik zarurat, balki iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashning asosiy yo'nalishidir. Bu borada har bir davlat o'z imkoniyatlarini to'liq safarbar qilishi, global hamkorlikni rivojlantirishi va texnologik yutuqlardan samarali foydalanishi kerak. Faqat shunda kelajak avlodlar uchun toza va xavfsiz muhit yaratish imkoniyatiga ega bo'lamiz.

Yashil energetika global miqyosda iqlim o'zgarishiga qarshi kurashish, energiya xavfsizligini ta'minlash va iqtisodiy barqarorlikni oshirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Bu yo'nalishda har bir davlatning o'ziga xos tajribasi mavjud bo'lib, ular umumiy maqsadga - qayta tiklanadigan energiya manbalaridan samarali foydalanish orqali barqaror rivojlanishga erishishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. VAХАВОВ ABDURAXIM VASIKOVICH, ХАЖИБАКИЕВ SHUXRAT XO'JAYOROVICH "YASHIL IQTISODIYOT" darslik "Zebo Print" TOSHKENT-2021 96-bet
2. ВАХОБОВ АБДУРАХИМ ВАСИКОВИЧ, ХАЖИБАКИЕВ ШУХРАТ ХУЖАЕРИВИЧ "Яшил иктисодтет" дарслик 78-bet
3. Набиев, Г. А., & Бакирова, О. (2022). ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ У ШКОЛЬНИКОВ. *Scientific progress*, 3(2), 952-958.
4. Набиев, Г. А., & Бакирова, О. (2022). РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ У ОБУЧАЮЩИХСЯ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ. *Scientific progress*, 3(2), 944-951.
5. Nabiyev, G. A., & Isroilova, D. D. (2022). PROBLEMS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF SMALL BUSINESS AND PRIVATE ENTREPRENEURSHIP. *Scientific progress*, 3(3), 46-51.

6. Джумаева Г. Ж., Яхшикулова М. Т. (2023). АНАЛИЗ ПРОБЛЕМ ОРГАНИЗАЦИИ ВНУТРЕННЕГО АУДИТА В АКЦИОНЕРНЫХ КОМПАНИЯХ. *Образовательные исследования в области универсальных наук*, 2(3), 764-769.
7. Shahboz, H. (2024). DIGITAL BUSINESS MARKET AND ELECTRON, MARKETING IN ECONOMICS. *International innovation and researches*, 1(3), 85-90.
8. Shahboz, H. (2024). IQTISODIYOTDA RAQAMLI BIZNES BOZORI VA ELEKTRON MARKETING. *JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH, MODERN VIEWS AND INNOVATIONS*, 1(2), 85-90.
9. Кабилова, Ш. Ж. (2024). НАСЕЛЕНИЕ И СОЦИАЛЬНОЕ НЕРАВЕНСТВО: ПРИЧИНЫ И КРИТЕРИИ. *СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ И ИССЛЕДОВАНИЯ*, 1(2), 89-97.